English version

Srbi, Bosna i nacionalni identitet

Zbog velikog zanimanja za temu identiteta srednjovijekovne Bosne, odlucio sam da ovu stranicu obnovim i obogatim. Vecina materijala se nalazi ovdje zahvaljujuci "starim kafandzijama" na Istoriji na SerbianCafe-u. Komentare i preporuke upisi u knjigu gostiju ili posalji na e-mail.

CafeHome

CafeHome

Da li argumentaciju smatrate zadovoljavajucom?

DA
NE

Glasaj

Trenutni rezultati

- Korijeni: "Dervis i smrt", Mesa Selimovic

- Ban Matej Ninoslav
- Povelje vladara dinastije Kotromanic
- O jeziku
- Zapadni izvori i literatura
  - De administrando imperio
  - Anali franackog hronicara Einhard-a
  - Pismo Rimskog Pape Dubrovniku
  - Barski rodoslov
  - Enciklopedija Britanika
- Lingvisticke variante
- Pojam drzave u srednjem vijeku
- Titule vladara
- Povelja Bana Kulina Dubrovcanima iz 1189
- Linkovi
- Stranica o vlasteli

Ban Matej Ninoslav

Tekst koji govori da u Bosni, po ovom bosanskom vladaru, zive samo Srbi i Vlasi

Nesumljivi dokaza da su u srednjovijekovnoj Bosni zivjeli srbi i to dok se ona jos prostirala samo u Sarajevskom i Zenickom okrugu (u dolini rijeke Bosne). U medjunarodnom ugovoru o raspodjeli nadleznosti u dubrovacko-bosanskim sporovima ban Matej Ninoslav eksplicitno svoje podanike naziva "srbljima" a dubrovcane "vlasima". Za prevaru ucinjenu od strane vlaha srbinu ugovara se sud bana (bosanskog), a za prevaru srbina nad vlahom sud kneza (dubrovackog). Nazivanje dubrovcana vlasima kao i latinsko ime njihovog kneza govori nam da su dubrovcani jos uvijek bili romani, dok su bosnjaci uveliko srbi (i osjecaju tu razliku)..Sve je napisano u vrijeme kada se Bosna nalazila na preko 100 kilometara od od dubrovacke granice - dakle nisu bili susjedne zemlje i ugovor se ne odnosi na srpska plemena u zaledju Dubrovnika. U Srbiji su za to vrijeme na vlasti nemanjicki kraljevi i oni se granice sa Dubrovnikom. To Bosni neuporedivo slabijom i manjom (i bez statusa kraljevine) nesmeta da se odredjuje kao srpska.

Vidjeti u:Lj. Stojanovic - "Stare Srpske povelje i pisma", I., 8, 9-10.

БАН МАТЕЈ НИНОСЛАВ

1232–1235.

У име Оца и Сина и Светаго Духа, амин!

Аз раб Божји Матеј, а одмјелом Нинослав, бан бос'нски велики, кле се кнезу Дубровчкому Жан Дандолу и всеј општине Дубров'чкој.

Таком с'м се клетв'ју клел, каком се је бан Кулин клел:

Да ходе Власи свободно, их добит'к, тако како су у бана Кулина ходили, без все хабе и зледи.

А ја кудје облада, тудје си ходите пространо и здраво, а ја пријати како-ре сам себје, и наук дати од все зледи.

А се писах, именем Десоје, граматиг бана Нинослава, велијега бос'нскога, тако вјерно како-ре у првих.

А се јеште: ако вјерује Србљин Влаха, да се при пред кнезем; ако вјерује Влах Србљина, да се при пред баном, а иному Влаху да не буде изма.

Боже-ре ти дај здравије.

(Повеља Дубровчанима)

Ban Matej Ninoslav

1232-1235

U ime Oca i Sina i Svetago Duha amin!
Az rab Bozji Matej, a odmjelom Ninoslav, ban bos'nski veliki, kle se knezu Dubrov'ckomu Zan Dandolu i vsej opcine Dubrov'ckoj.
Takom s'm se kletv'ju klel, kakom se je ban Kulin klel:
Da hode Vlasi svobodno, ih dobit'k, tako kako su u bana Kulina hodili, bez vse habe i zledi. A ja kudje oblada, tudje si hodite prostrano i zdravo, a ja prijati kako-re sam sebje, i nauk dati od vse zledi.
A se pisah, imenom Desoje, gramatig bana Ninoslava, velijega bos'nskoga, tako vjerno kako-re u prvih.
A se jeste: ako vjeruje Srbljin Vlaha, da se pri pred knezem; ako vjeruje Vlah Srbljina, da se pri pred banom, a inomu Vlahu da ne bude izma. Boze-re ti daj zdravije.

(Povelja Dubrovcanima)

Bosanski vladari su sebe nazivali Srbima, kao sto su Srbljem nazivali i svoje stanovnistvo.

Tvrtko Kotromanic se krunisao za kralja Srba, Bosne, Pomorja i Zapadnih strana na grobu Svetog Save u manastiru Mileseva. Da bi istakao jednorodnost dinastije Nemanjica i Kotromanica, Tvrtko stavlja ispred svog krstenog imena i ime Stefan, sto znaci "vjencani" (onaj koji je krunisan). U ovoj povelji Tvrtkovo ime Stefan se istice veoma cesto (pogledati recimo posljednju rijec u prvom redu), kao sto se u povelji cesto istice srpska zemlja ili Srblje kao jedina etnicka odrednica. Na primer u petom redu Tvrtko jasno istice porijeklo "roditelja mojih gospode srpske". Isto tako, na dnu povelje, na desnoj strani, je ogromnim slovima istaknuto, na prvom mjestu - kralj Srba.

Kao izvor vidi povelje srednjovijekovnih vladara koje su mikrofilmovane sa originala i cuvaju se u Dubrovackom arhivu, a pogledaj i povelju bosanskog bana Ninoslava.

Ïîâåšå áîñàíñêèõ âëàäàðà äèíàñòè¼å Êîòðîìàíèž ó êî¼èìà ñå ¼àñíî âèäè äà ñó îñåžàëè åòíè÷êó ïðèìàäíîñò ñðïñêîì íàðîäó

Povelje bosanskih vladara dinastije Kotromanic u kojima se jasno vidi da su osjecali etnicku pripadnost srpskom narodu

Ñòåôàí Òâðòêî Êîòðîìàíèž
Stefan Tvrtko Kotromanic

Ñòåôàí Äàáèøà Êîòðîìàíèž
Stefan Dabisa Kotromanic

Ñòåôàí Îñòî¼à Êîòðîìàíèž
Stefan Ostoja Kotromanic

Ñòåôàí Îñòî¼èž Êîòðîìàíèž
Stefan Ostojic Kotromanic

Ñòåôàí Òâðòêî äðóãè Êîòðîìàíèž
Stefan Tvrtko drugi Kotromanic

Ñòåôàí Òîìàø Êîòðîìàíèž
Stefan Tomas Kotromanic

Ñâå ãîðå íàâåäåíå ïîâåšå ñó èñïèñàíå žèðèëèöîì, à ïîøòî èìà íåêèõ šóäè êî¼è ïîèñòîâåžó¼ó žèðèëèöó è ãëàãîšèöó (øòî ¼å ððóáà ððåøêà), èñïîä ñå íàëàçè ëèíê çà Çîãðàôñêî ¼åâàí•åšå èç XI âåêà, êî¼å ¼å ïèñàíî ãëàãîšèöîì

Sve gore navedene povelje su ispisane cirilicom, a posto ima nekih ljudi koji poistovecuju cirilicu i glagoljicu (sto je gruba greska), ispod se nalazi link za Zografsko jevandjelje iz XI veka, koje je ispisano glagoljicom

Çîãðàôñêî ¼åâàí•åšå
Zografsko jevandjelje

Svoj jezik bosanski vladari nazivaju srpskim

Bosanski ban Stjepan Kotromanic (1322-1353) izdaje 1333. darovnu povelju Dubrovniku i kaze: "i zato stavljam ja gospodin ban Stefan svoju zlatnu pecat, da je vjerovano svaki da zna i vidi istinu. A zato su cetiri povelje jednake, dvije latinski, a dvije srpski, a sve su pecacene zlatnim pecatima". Tada je bio obicaj da se izdaju po cetiri povelje sa istim tekstom, dvije na srpskom i dvije na latinskom. Ova povelje se moze naci u

Franc Miklosic, Monumenta Serbica, Bec 1858. str. 105-109
Lj. Stojanovic - "Stare Srpske povelje i pisma", I, 46.

Zapadni izvori i literatura

De Administrando Imperio, X vijek

Konstantin VII Porfirogenit poznat i kao CONSTANTINE VII FLAVIUS PORPHYROGENITUS (r. Septembar 905, Konstantinopolj [Carigrad, sada Istanbul, Tur.]--u. Nov. 9, 959), Vizantijski imperator od 913 do 959.

Njegovi spisi su obiman izvor o Vizantijskom carstvu i susjednim podrucjima. Njegov De administrando imperio (O upravljanju imperijom, latinski original se cuva u Vatikanskoj biblioteci) se bavi slovenskim i turanoidnim narodima i sadrzi obiman i detaljan istorijski i geografski opis naroda koji okruzuju Vizantiju. Porfirogenit ne poseduje samo podatke iz svog vremena, vec citira i carske arhive, koji sezu do njegovog prethodnika, Cara Heraklija(610-641) i ranije.

Glava 32 De Administrando Imperi-ja Konstantina Porfirogenita, ima naslov "O Srbima i zemlji u kojoj sada obitavaju", i koja govori o teritoriji naseljenoj Srbima ciji je sastavni dio sama Bosna, u kojoj napominje dva naseljena grada - Kotor i

Desnik, oba jos uvijek neogredjenog geografskog polozaja.

"Anali" franackog hronicara Einhard-a, IX vijek

Izvor stariji od Porfirogenita vise od sto godina, franackog hronicara Ajnharda. On u svojim Analima opisuje i ustanak panonskog kneza Ljudevita (818-823). U tom svom djelu, za nasu istoriju dragocijenom, Ajnhard na jednom mjestu kaze kako je Ljudevit jednom prilikom pobjegao iz Siska i otisao medju Srbe. Po svemu sudeci Srbi su tada zivjeli negde u predelu Une, cak mozda i zapadno od nje, sasvim vjerovatno na podrucju danasnje Like.

"Liudevitus Siscia civitate relicta, ad Sorabos, quae natio magnam Dalmatie partem obtinere dicitur, fugiendo se contulit" , sto odgovara: [Ljudevit (knez donje Panonije 822. - prim. CafeHome) ostavivisi grad Sisak, pobijeze k Srbima, za koji se narod veli, da posjeduje veliki dio Dalmacije).
Franjo Racki, hrvatski istoricar, kaze, da kako se rimska provincija Dalmacija prostirala od Jadranskog mora do Panonije, pod tim Srbima, koje pominje franacki analista Ajnhard, smatraju Srbi u Bosni.

Povelja Dubrovniku

Rimski papa salje 1188, dubrovackom nadbiskupu plast i potvrdjuje stara prava dubrovacke crkve. U pismu pominje srpsku Bosnu: "regnum Servilie, quod est Bosna" (srpska kraljevina koja je Bosna). To je bilo vrijeme bana Kulina.

(regnum u to doba ne mora nuzno da znaci "kraljevina", Bosna je bila tada banovina)

Vidjeti u: I. Kukuljevic, Codex diplom, II, 148, str 21.)

Ljetopis Popa Dukljanina, XII vijek

Ljetopis Popa Dukljanina, poznat i kao Barski Rodoslov, je jedan od najstarijih pisanih izvora i sacuvan je u svom latinskom prevodu iz XVI-og vijeka. To je vjerovatno djelo Barskog Popa od 1172 do c. 1196.

LPD je Srbiju podijelio na dva dijela, i to ovako: "Surbiam autem quae et Transmontana dicitur, in duas divisit provinciam: unam a magna flumine Drina contra occidentalem palagam usque and montem Pini, quam et Bosnam vocavit, alteram vero ab eodem flumine Drina contra orientalem plagam usque ad Lapiam et [ad paludem Labeatidem], quam Rassam vocavit". Dakle, LPD Bosnu i Rasku naziva zajednickim imenom Srbija, sto jasno pokazuje jedinstven srpski nacionalni identitet.

Enciklopedija Britanika

1. The first recorded mention of Bosnia was written during this period by the Byzantine emperor Constantine VII Porphyrogenitus, who described "Bosona" as a district in "baptized Serbia."

2. TVRTKO KOTROMANIC (b. c. 1338--d. 1391), probably the greatest ruler of Bosnia, ruling as Bosnian ban (provincial lord, subservient to the king of Hungary) from 1353 and king of the Serbs and Bosnia from 1377.

3. The Ottoman Turks invaded Bosnia in 1386, and after many battles it became a Turkish province in 1463. Hum held out longer under rulers who styled themselves herceg ("duke") of St. Sava--a name recalled today in Herzegovina.

Lingvisticke variante

Stjepan, Stepan, Stipan, Scepan, Stefan, Stevan je jedno te isto ime. Posto nije bilo slova J prije vukove reforme, a bilo je slovo "JAT" koje je citao kako je ko htjeo, u zavisnosti da li je bio ekavac, ijekavac, ikavac ili su cak drugi regionalizmi dolazili u obzir.

Srpska epska pjesma o caru Stefanu Dusanu "Zenidba Dusanova" (isecak):

Kad se zeni srpski car Stjepane,
on isprosi po knjigam djevojku.
U Ledjanu gradu latinskome,
u latinskog kralja Mijaila,
po imenu Roksandu djevojku

(Vuk II/28)

A od Kralja Tvrtka svi su bosanski vladari STEFANI.

http://members.tripod.com/cafehome/serbdom.htm/serbdom.htm#Povelje
(vidi njihove povelje)

Dakako niko to ne uzima dokaz da su bili Srbi. Pokazatelji nacionalnih osjecanja se nalaze u poveljama gdje oni za sebe kazu da su Srbi, da su im praroditelji bili Srbi, da vladaju Srbima te da govore srpskim jezikom.

Pojam drzave u srednjem vijeku

Prilikom bavljenja istorijom srednjeg vijeka izuzetno je potrebno naglasiti promjene u sadrzini pojma drzave. Danasnje drzave imaju tendenciju da budu nacionalne, tj. da okupljaju sve pripadnike jednog naroda. Shodno tome one su i mnogo vece. Kao sto je poznato u srednjem vijeku pripadnost u administrativnom smislu nekom podrucju ne govori nista o etnickim odrednicama datom stanovnistva. Poznato je da su vladarske dinastije u to vrijeme koristile sredstvo krvnih veza, tj zenidbi, da bi svoju vladarsku titulu prosirili na nova podrucja, koja cak u nekim slucajevima nisu morala da imaju teritorijalni kontinutitet. Na primjer, spanski kraljevi su bili vladari preko hiljadu kilometara udaljene i teritorijalno odvojene od Spanije, Belgije. To nikako ne govori da su stanovnici tadasnje Belgije bili etnicki Spanci. Isto tako jedan etnos je mogao da posjeduje vise, cak na desetine, knezevina, pokrajina, kraljevina, kao sto je slucaj sa Nijemcima, Ircima, Francuzima. To nikako ne govori o tome da su u dvije razlicite nemacke drzave zivele dvije razlicite nacije. Isto vazi i za vjerske razlike. Vjera podanika se zapravo odredjivala vjerskim osjecanjima vlastele, a ta osjecanja su ze znala vremenom menjati. Tako i dan danas nisu malobrojni slucajevi naroda sa dvije ili vise religija, kao npr. Madjari, Nijemci.

Kao izvor relevantan za proucavanje nacionalnog identiteta stanovnistva jednog podrucja su shodno tome nepodesni karte tadasnjih upravnih cijelina, tj, banovina, knezevina, kraljevina. Sta moze biti podesnije za proucavanje nacionalnih osjecanja vladara i stanovnistva odredjenog podrucja, od povelja srednjovijekovnih vladara, koji daju jasne nacionalne predznake sebi, sstanovnistu kojim vladaju i jeziku kojim zbore?

Za ilustaciju nekih gore navedenih teza vidi mapu Evrope iz perioda o kojem govorimo, recimo oko 1400 (dok Osmanlije jos nisu bile prodrle do Bosne). Jasno upada u oci gomila administrativnih jedinica na koje su podijeljene neke nacije, npr nemacka, francuska, ali primjetne su i one administrativne jedinice koje obuhvataju i vise nacija.

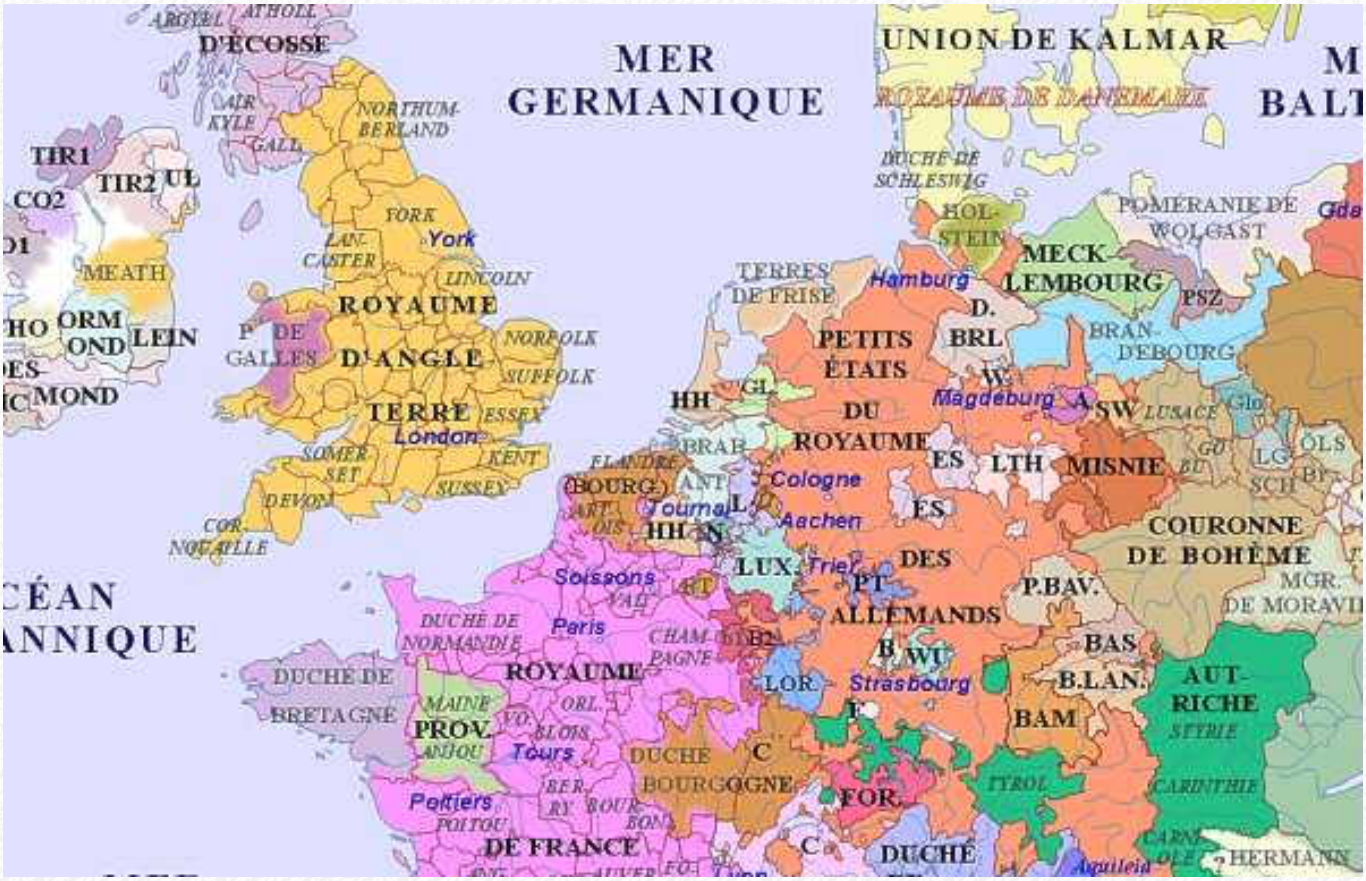

Titule vladara

Intersantno je vidjeti kakve su titule nosili vladari srednjeg vijeka, kako su se zapravu zvale tadasnje "drzave"

Kraljevska titula Nemanjica je ovako izgledala: "Kralj Raske zemlje, Duklje, Dalmacije, Travunije i Zahumlja"

(vremenom je za Duklju i konacno ustaljen naziv Zeta)

Dusan kao car uzima titulu "Car Srba i Grka", titula ostaje sinu mu Urosu, a sledecu takvu je imao Tvrtko jer je jasno bio "Kralj Srba", te ce i svi bosanski kraljevi do kraja nositi titulu "Kralja Srba", bez ijednog pomena o drugom narodu.

Jedino su u latinskim izvorima Rasku zvali Srbijom, ali svi Srbi su zvali Rasku samo Raska.

Titula kralja Tvrtka je bila "Kralj Srbljem i Bosni, Primorja".

Tvrtko je do 1390. nosio titulu kralja Srba, Bosne, Pomorja i Zapadnih Strana. Iz ove se titule jasno vidi da je vladao samo nad jednim narodom, Srbima. Kada je Tvrtko osvojio dijelove Hrvatske njegova je titula promijenjena 1390, u kralj Raske, Bosne, Dalmacije, Hrvatske i Primorja. Kada je osvojio teritorije drugog naroda (Hrvata) promijenio je titulu i u njoj nije bilo etnicke odrednice "kralj Srbljem", zato sto Srbi nisu vise jedini narod kojim on vlada, vec su sada to i Hrvati. Iz ovoga se jasno vidi koliko je Tvrtko bio svjestan da je Srbin i da u Bosni zive Srbi, jer dok je vladao samo Bosnom i dijelovima Raske i Primorja bio je KRALJ SRBA. Kada je Bosna posle Tvrtka izgubila dijelove Hrvatske koje je osvojila, sledeci bosanski vladari vracaju titulu KRALJ SRBA, jer vise ne vladaju Hrvatskom i sada ponovo vladaju samo Srbima. To sve govori koliko su oni bili svjesni da su Srbi. Toliko.

Svi bosanski kraljevi sebe zovu "Kralj Srba" sto je jedina ETNICKA ODREDNICA U INTITULACIJI. Oni, naravno, jesu bili kraljevi Bosne, ali su Bosnu navodili kao teritoriju, kao i ostale teritorije koje su redjali u nastavku. Ne pominju niti jedan drugi narod kojim vladaju osim Srbima, a Tvrtko i sotali pominju svoje praroditelje srpske u poveljama. Takodje su zvali svoje stanosvnisto Srbljima i bosanski banovi, pre kraljevine i pre prosirivanja Bosne na dio teritorije Raske. Inace, Tvrtko je drzavu Nemanjica zvao Raskom, jer je to i JEDINI NAZIV te zemlje koju danas zovemo Srbijom.

Povelja Dubrovcanima iz 1189

Ova povelja Bana Kulina iz 1189 predstavlja prvi sacuvani bosanski dokument i prvi pomen slovenskog imena grada Dubrovnika (Epidaurum, id est Ragusium, na tal.: Ragusa). Godinu dana prije pisanja ove povelje Rimski papa salje 1188, dubrovackom nadbiskupu plast i potvrdjuje stara prava dubrovacke crkve. U pismu pominje srpsku Bosnu: "regnum Servilie, quod est Bosna" (srpska kraljevina koja je Bosna). To je bilo vrijeme bana Kulina.

(regnum u to doba ne mora nuzno da znaci "kraljevina", Bosna je bila tada banovina)

Vidjeti u: I. Kukuljevic, Codex diplom, II, 148, str 21.)

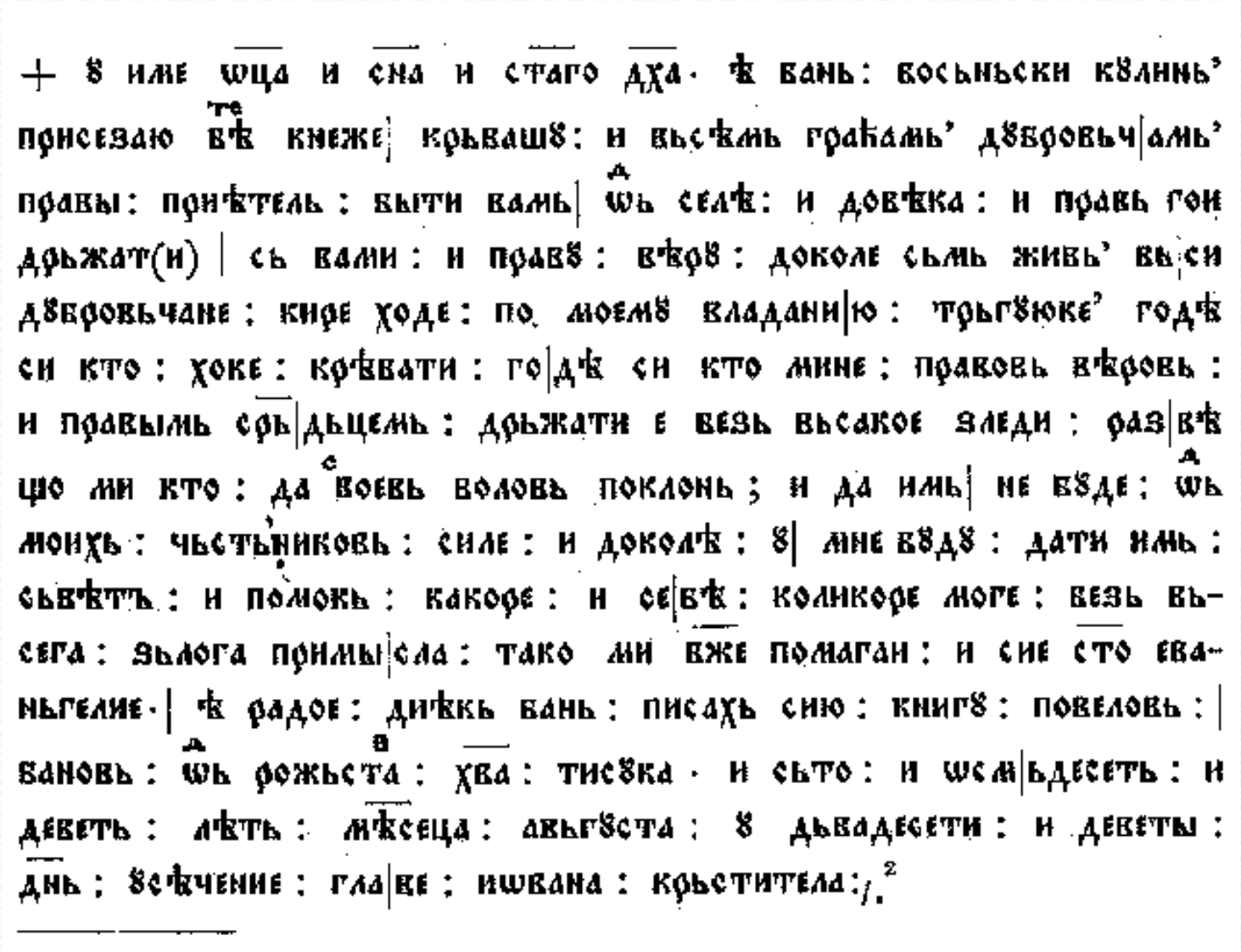

+ ꙋ име ѡ҃ца и с҃на и с҃таго д҃ха· ѣ бань: босьньски кꙋлинь'
присезаю бѣ кнеже| крьвашꙋ: и вьсѣмь граћамь' дꙋбровьч|амь'
правы: приѣтель: быти вамь| ѡ҃ь селѣ: и довѣка: и правь гои
дрьжат(и) | сь вами: и правꙋ: вѣрꙋ: доколе сьмь живь' вь|си
дꙋбровьчане: кире ходе: по моемꙋ владани|ю: трьгꙋюке' годѣ
си кто: хоке: крѣвати: го|дѣ си кто мине: правовь вѣровь:
и правымь срь|дьцемь: дрьжати е безь вьсакое зледи: раз|вѣ
що ми кто: да своевь воловь поклонь; и да имь| не бꙋде: ѡ҃ь
моихь: чьстьниковь: силе: и доколѣ: ꙋ| мне бꙋдꙋ: дати имь:
сьвѣтъ: и помокь: какоре: и се|бѣ: коликоре моге: безь вь-
сега: зьлога примы|сла: тако ми б҃же помагаи: и сие с҃то ева-
ньгелие·| ѣ радое: диѣкь бань: писахь сию: книгꙋ: повеловь:|
бановь: ѡ҃ь рожьста: х҃ва: тисꙋка· и сьто: и ѡсм|ьдесеть: и
деветь: лѣть: м҃ѣсеца: авьгꙋста: ꙋ дьвадесети: и деветы:
д҃нь: ꙋсѣчение: гла|ве: иѡвана: крьстителя:/.[2]

Povelja Bana Kulina (29. VIII 1189)
1 Fol. 49v - 53r (Cod. slav. 12 Bibl. Vatic.), v.sn.XIII i "Slovo" 9-10.
2 Prema tzv. lenjingradskom (izvornom) primjerku.

ili u prevodu na moderan srpski:

U ime Oca i Sina i Svetoga Duha

Ja ban bosanski Kulin prisezaju (iskazuje) vama kneze Krvasu i svima dubrovcanima pravi prijatelj biti vam od sada do vijeka i pravicu drzati s vama i pravu vjeru dokle sam ziv. svi dubrovcani koji hode po mojemu vladaniju trgovace gdje koji hoce, konaci ce gdje se koji nadje s pravom vjerom i pravim srcem bez ikakvog zla... ("razvje shto mi kto, da svojev volov poklon", ovdje mi nije jasna konstrukcija radi se o darivanju stoke)...da im ne bude od mojih castnika sile i dokle u mene budu dat imat svet i pomoc kako i sebi koliko mogu bez zle pomisli tako mi Bog pomogao i sveto Evangelie

Ja Radoje, dijak bana pisah cijelu knjigu banovu povelju od rodjenja Hristova hiljadu i sto i osamdeset i devet ljeta, mjeseca avgusta u dvadeset i deveti dan otsjecenije glave Jovana Krstitelja

Linkovi

Sa diskusija: Diskusije - Istorija

Pogledaj stranicu o vlasteli.